

Βιβλίο

Γράφει ο ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ

■ **Ανέστης Ευαγγέλου: Η δεύτερη μεταπολεμική γενιά (1950-1970) - ανθολογία. Εισαγωγή: Γιώργος Αράνης. Παρατηρητής, σελ. 634.**

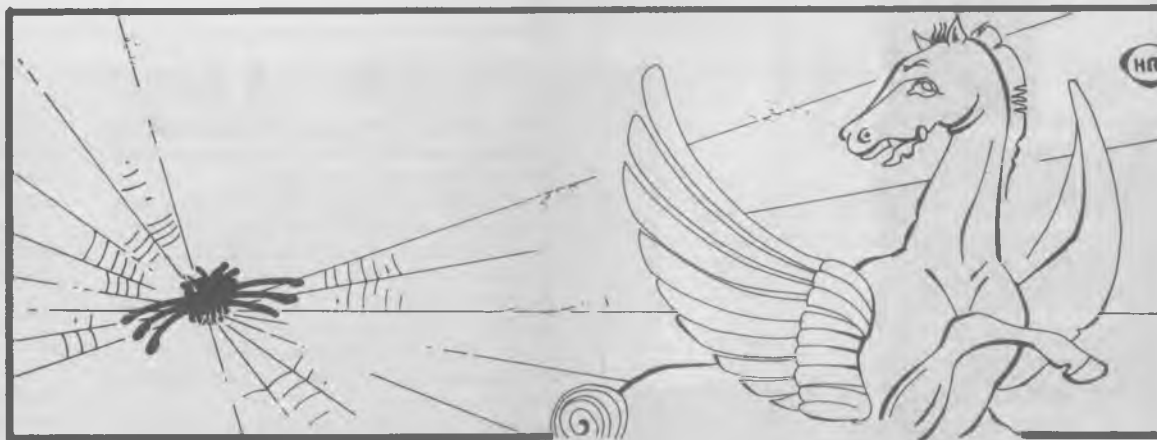
Όπως τα ποιήματα που τα παίρνει νωρίς ο Θεός σχεδόν αβάφτιστα και αναμάρτητα.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΖΟΥΛΗΣ

Για τον ανθολόγο, αυτή η εργασία υπήρξε μια απόπειρα αποκατάστασης της δικαιοσύνης. Τόσο ο ίδιος όσο και ο Γιώργος Αράνης τονίζουν το γραμματολογικό και εκδοτικό κενό γύρω απ' την ποίηση της γενιάς του '60, το γεγονός ότι η σημασία του έργου της αποσιωπήθηκε ή, τουλάχιστον, δεν μελετήθηκε αρκετά, κι ακόμη το γεγονός ότι αυτή η μεροληπτική μεταχείριση διαιωνίζεται. Η εισαγωγή κλείνει πράγματι μ' αυτή τη μελαγχολική νότα:

«Βρισκόμαστε στο 1993. Η δεύτερη μεταπολεμική ποιητική γενιά εξακολουθεί να βρίσκεται στο περιθώριο και συνεπώς παραγνωρισμένη. Τόσο που είναι δύσκολο να πείσεις σήμερα πως η Καραγιάννη, ο Πασβάντης, ο Πορφύρης λ.χ. δεν είναι ασημαντοί ποιητές. Η λογική της λογοτεχνικής κίνησης δέχεται ως σημαντικούς ποιητές μονάχα όσους από τους ζωντανούς είναι πολύ γνωστοί.

Ταυτίζει δηλαδή την αξία με τη δημόσια επιφάνεια. (...) για τη δεύτερη μεταπολεμική ποιητική γενιά, και ανεξάρτητα από τη θέληση τη δική της ή άλλων, "έσσεται ήμαρ" - έγινε προχθές, έγινε χθες, θα γίνει και αύριο. Ωστόσο πάντα κάτι μένει μείον. Εννοώ το κενό που δημιουργείται στην πνευματική ζωή από την καθυστερημένη γνωριμία

Η γενιά του '60

με έργα που θα έπρεπε να είναι δραστικά αμέσως μετά την εμφάνισή τους. Ποιος μπορεί να μας πει ποια θα ήταν σήμερα η ποιότητα των λογοτεχνικών μας πραγμάτων αν δεν είχαν παραγνωριστεί στην ώρα τους ο Κάλβος, ο Σολωμός, ο Καβάφης, οι ποιητές του είκοσι, οι ποιητές της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς; Οι παραγνωρισμένοι, πέρα από τα πρόσωπα, δεν αφήνουν άθικτη και την ίδια την πνευματική ζωή του τόπου...».

Μια τέτοια πικρία δεν είναι αδικαιολόγητη: η γενιά του '60 έζησε πράγματι συμπεριεσμένη ανάμεσα στη δραματικά μεγαλόφωνη πρώτη μεταπολεμική γενιά και στη γενιά του '70, γύρω απ' την οποία αναπτύχθηκε μια υπερβολικά πλούσια φιλολογία. Αδικημένη, ηττοπαθής η ίδια, απογοητευμένη από την αίσθηση ενός χαμένου α-

ντίκτυπου, η γενιά αυτή (εφόσον επιμένουμε να μιλάμε για γενιές, γιατί δεν αποκλείεται να υποστηρίξει κάποιος πως ο όρος, στη σχολαστική του χρήση, είναι ένα εφεύρημα, κι ότι το σωστό θα ήταν να αναφερόμαστε, πολύ πιο γενικά, στα χαρακτηριστικά του ποιητικού κλίματος κάθε συγκεκριμένης εποχής) - η γενιά λοιπόν του '60 μοιάζει περισσότερο «σιωπηλή» απ' οποιαδήποτε άλλη, και πάνω σ' αυτό θα μπορούσε σίγουρα κάποιος να κάνει ορισμένες υποθέσεις.

Κατά μίαν άποψη, οι λόγοι σχετίζονται με ιστορικές και κοινωνικές συγκυρίες. Κατά μίαν άλλη, υπάρχουν απλώς εποχές μεγάλων ποιητών και εποχές χαμηλότερης έντασης, οπότε η καθεμιά λαβαίνει ό,τι δικαιούται. Δεν θα 'ταν ωστόσο λογικό να συμεριριστούμε αυτή την τελευταία άποψη, μια και η λε-

γόμενη δεύτερη μεταπολεμική γενιά έδωσε στην ελληνική λογοτεχνία εξαιρετικά σημαντικούς ποιητές (Κική Δημουλά, Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ, Θανάσης Τζούλης, Μάριος Μαρκίδης, και όχι μόνον...), οπότε, και πάλι, προσανατολίζεται κάποιος στη σκέψη πως η γενιά, ως σύστημα αναφοράς, είναι περισσότερο ένα θεωρητικό δεδομένο της χρονολογικής ταξινόμησης παρά ένας δεσμός ιδιουσυχρασιών.

Η Ανθολογία «περιέχει ποιήματα από το έργο 44 ποιητών, που διαλέχθηκαν από ένα σύνολο 134». Ο Ανέστης Ευαγγέλου προβληματίζεται (στον πρόλογο του) γύρω απ' την επάρκεια των κριτηρίων του και το αιώνιο πρόβλημα της υποκειμενικότητας, ίσως μάλιστα, αντιμετωπίζοντας αυτού του είδους τις δυσκολίες, να

έφτασε πολύ κοντά στην απόφαση να εγκαταλείψει το εγχείρημα, ωστόσο έμοιαζε και πάλι πρωταρχικής σημασίας το «γενικότερο αίτημα απονομής δικαιοσύνης», όπως ο ίδιος ονομάζει τη νοσταλγία για τις χαμένες δυνατότητες κοινωνικής καταγραφής της γενιάς του. Είναι φανερό (τέτοια ήταν τουλάχιστο η εντύπωση που μου δόθηκε) πως το έργο αυτό αποτελεί καρπό χαμηλόφωνης, συγκινητικής και ειλικρινούς αγάπης, ότι αντανάκλα μεγάλο μόχθο και χρόνια εξοικείωση με το ζήτημα, κι ότι ασφαλώς καλύπτει ένα κενό στη βιβλιογραφία. Δεν θα 'χε νόημα πάντως να κρύψω το ότι οι επιλογές του Ευαγγέλου είναι σε πολλά σημεία λιγότερο επιτυχείς απ' ό,τι θα περίμενε κάποιος (κατά τη γνώμη μου βέβαια: όπως και να το κάναμε, είναι ένα εντελώς προσωπικό θέμα και στιδήποτε έγγραφα σε έκταση μικρότερη των εκατό σελίδων, προκειμένου να δικαιολογησω την αντίρρησή μου, θα ήταν ψέμα). Όχι σε ό,τι αφορά την επιλογή των ποιητών, αλλά την επιλογή των συγκεκριμένων ποιημάτων, ίσως ακόμη και στις διακρίσεις της έκτασης που τους αφιερώνεται και οι οποίες δεν είναι εντελώς τυχαίες. Δεν νομίζω πως θα υπερέβαλα αν έλεγα πως η Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ ή ο Θανάσης Τζούλης αδικήθηκαν.

Η σύνταξη της ανθολογίας δεν ήταν ιστορικής ή φιλολογικής κατεύθυνσης αλλά αξιολογικής: σύμφωνα με τη δεδηλωμένη πρόθεση του Ανέστης Ευαγγέλου, το κριτήριο υπήρξε «η ποιότητα, εννοημένη αποκλειστικά ως αισθητική διακρίση της γνησιότητας». Τι είναι όμως «ποιότητα»; Οι απόψεις διαχάζονται.